

Kapittel 7

Lovens materielle og geografiske virkeområde

7.1 Innledning

Hvilke forhold loven regulerer og i hvilke tilfeller den kommer til anvendelse, vil i stor grad gå fram av de enkelte bestemmelser i loven og eventuelt i forskrifter til loven. Prosjektgruppen ser imidlertid også behov for å fastsette noen generelle bestemmelser om lovens virkeområde ut over det som følger av de enkelte lov- og forskriftsbestemmelser. Denne ytre rammen for når loven kommer til anvendelse, kan deles opp i et materielt og et geografisk virkeområde. Nedenfor omtales i kap. 7.2 hva som i utgangspunktet reguleres i loven, dvs. lovens generelle materielle virkeområde. I kap. 7.3 omtales lovens geografiske virkeområde.

7.2 Generelt materielt virkeområde

7.2.1 Lovens generelle utgangspunkt

Den nye loven om måling bør etter prosjektgruppens syn være en generell lov som i utgangspunktet omfatter forhold av betydning for alle typer målinger og måleresultater, uavhengig av hvilket samfunnsområde målingen foretas innenfor. Måleteknikk (behovet for korrekte målinger) er av natur sektorovergripende, og i tillegg er måleteknikk et fagfelt som krever spesiell kompetanse. I og med at området ikke naturlig lar seg avgrense i forhold til samfunnsskapt sektorområde, bør også loven være sektorovergripende og ikke sektorspesifikk. Dette generelle utgangspunktet bør synliggjøres i en bestemmelse om lovens generelle virkeområde. En slik sektorovergripende tilnærming er i tråd med den holdningen som gjelder internasjonalt. I forslag til anbefaling av generell

lov for måleteknikk utarbeidet av OIML¹, er dette sektorovergripende aspektet sterkt fremhevet. Også EUs regelverk regulerer måletekniske spørsmål samlet, uavhengig av sektorområder som berøres. Dette kommer bl.a. tydelig fram i nytt direktiv om måleinstrumenter (MID).

Lovens overordnede formål er å sikre gode målinger som har tillit der det anses nødvendig, jf. lovutkastet § 1. Loven må derfor regulere forhold som er nødvendig for å sikre tilfredsstillende målinger og måleresultater. Loven regulerer ikke om målinger og angivelse av måleresultater skal foretas². Dersom målinger foretas, kommer imidlertid lovens bestemmelser til anvendelse.

Lovens generelle utgangspunkt og hovedregel om materielt virkeområde tar sikte på å gjenspeile at det ikke er noen begrensninger i lovens virkeområde i forhold til ulike sektorområder, jf. lovutkastet § 2. I bestemmelsen presiseres at loven i utgangspunktet gjelder for alle forhold av betydning for målinger som foretas og måleresultater som anvendes.

Dette er imidlertid kun et generelt utgangspunkt, og det er behov for å gjøre unntak eller innskrenkninger i forhold til dette. Et generelt unntak for målinger til privat bruk foreslås, se nedenfor. I tillegg til dette unntaket fra virkeområdet, har loven for øvrig også andre materielle bestemmelser som avgrenser virkeområdet for deler av lovens bestemmelser, f.eks. lovutkastet § 13 som avgrenser når det skal settes nærmere krav til de ulike elementene i måleprosessen. Se nærmere om dette i utredningens kap. 11.

¹ OIML TC3 Revision of OIML D1 "Elements for a Law on Metrology" 3rd Committee Draft, 19 October 2003.

² Når det gjelder produkter, kan det imidlertid kreves at kvantitative egenskaper skal angis, jf. lovutkastet § 19.

7.2.2 Unntak for privat bruk

Slik lovens generelle virkeområde er formulert, omfattes også målinger og bruk av måleresultater som kun har et privat formål, f.eks. målinger som foretas ved matlaging hjemme på kjøkkenbenken eller måling av tid, avstand mv. på private idrettsstevner. Målinger som foretas i en bedrift til intern bruk, og som ikke har betydning for andre en bedriften selv (rent interne rutiner), er også et eksempel på målinger som omfattes av det generelle utgangspunktet. Det er klart at dette er målinger som det ikke er ønskelig å myndighetsregulere. I lovutkastet § 2 annet ledd er det derfor foreslått en innskrenkning av virkeområdet som går ut på at målinger og måleresultater til privat bruk ikke omfattes av lovens bestemmelser.

Grensen mellom hva som er målinger til privat bruk og hva som ikke er det, er glidende. Det er heller ikke mulig å gi noen klar avgrensning av dette i en formulering i lov. Der det er tvil om en måling er til privat bruk, må det foretas en konkret tolkning av om dette faller innenfor lovens virkeområde eller ikke. Prosjektgruppen antar imidlertid at det i de fleste tilfeller vil være klart om en måling eller anvendelse av et måleresultat omfattes av unntaket og dermed ligger utenfor eller innenfor lovens generelle virkeområde. Det antas heller ikke at dette spørsmålet vil bli satt på spissen i alt for mange tilfeller i og med at en rekke av lovens øvrige bestemmelser i tillegg vil være avgrenset til spesielle bruksområder eller typer måleredskaper.

7.3 Geografisk virkeområde

7.3.1 Gjeldende rett

7.3.1.1 Innledning

I utredningens kap. 8.4 er det foreslått at bestemmelsene i lov om normaltids gjelder tas inn i den nye loven om måling. Fremstillingen vil derfor behandle gjeldende geografisk virkeområde for både lov om mål og vekt og for lov om normaltids. Ingen av disse lovene inneholder egne bestemmelser om geografisk virkeområde.

7.3.1.2 Norsk landterritorium

Norge har full suverenitet og jurisdiksjon over norsk landterritorium. Begge lovene gjelder derfor på fastlands-Norge.

Lov om normaltids gjelder "i Norig", jf. § 1. Loven er imidlertid eldre enn Svalbard-traktaten³, slik at det ikke er mulig å trekke slutninger fra denne ordlyden i forhold til om loven også gjelder på Svalbard.

Lov om mål og vekt § 1 første ledd sier kun hvilke *målenheter* som skal gjelde "her i riket". Det er tvilsomt om dette kan ses på som uttrykk for noe geografisk virkeområde for loven generelt.

På Svalbard følger det av svalbardloven (svalbl.) § 3 at lovgivning om mål og vekt gjelder her. Lov om normaltids kan imidlertid ikke anses omfattet av denne bestemmelsen, da lovgivning om tid ikke er nevnt i svalbl. § 3. Også forskrifter gitt i medhold av lov om mål og vekt vil gjelde på Svalbard, med mindre forskriftene selv sier noe annet. For øvrig kan Kongen av hensyn til stedlige forhold, fastsette endringer i det regelverk som gjelder for Svalbard, jf. svalbl. § 3.

Boks 7.1: Justervesenets virksomhet på Svalbard.

Justervesenet utfører arbeid på Svalbard hvert år. Det gjennomføres justering og tilsyn på de samme typer måleredskaper som på fastlandet. Vekter skal f.eks. kontrolleres hvert tredje år. I 2001 ble det kontrollert 32 vekter på Svalbard. Til nå har Justervesenet ikke utført kontroll hos de russiske bosetningene.

For *Jan Mayen* og *bi-landene* gjelder som utgangspunkt norsk privatrett, strafferett og lovgivning for rettspleien, jf. lov om Jan Mayen⁴ § 3 og lov om de norske bi-landene⁵ § 3. Lov om mål og vekt og lov om normaltids er offentligrettslige regler som dermed ikke får anvendelse på Jan Mayen og de norske bi-landene.

7.3.1.3 Norsk sjøterritorium og tilstøtende sone

Norge har i hovedsak samme myndighet på sjøterritoriet som på landterritoriet. Et viktig unntak er utenlandske fartøyers rett til uskyldig gjennom-

³ Traktat 9. februar 1920 mellom Norge, Amerikas Forente Stater, Danmark, Frankrike, Italia, Japan, Nederlandene, Storbritannia og Irland og de britiske oversjøiske besiddelser og Sverige angående Spitsbergen.

⁴ Lov 27. februar 1930 nr. 2.

⁵ Lov 27. februar 1930 nr. 3.

fart. Norsk sjøterritorium strekker seg 12 nautiske mil fra grunnlinjene som danner utgangspunktet for beregning av sjøterritoriet⁶.

Det er også opprettet en tilstøtende sone⁷ på 24 nautiske mil utenfor sjøterritoriet, jf. lov om Norges territorialfarvann og tilstøtende sone § 4. I den tilstøtende sonen skal det kunne føres kontroll med lovgivning om toll, skatt, innvandring og helse. Det materielle virkeområdet til dagens lov om mål og vekt omfatter bl.a. offentlige avgifter og forpliktelser, som skatt og toll, og vil derfor kunne få anvendelse i den tilstøtende sonen.

7.3.1.4 Økonomisk sone

FNs Havrettskonvensjon av 10. desember 1982 legger til grunn at kyststaten kan opprette en økonomisk sone "for bestemte formål". Disse formålene følger av konvensjonens artikkel 56. I den økonomiske sonen har kyststaten "suverene rettigheter for det formål å undersøke og utnytte, bevare og forvalte så vel levende som ikke-levende naturforekomster i vannmassene over havbunnen, på havbunnen og i undergrunnen, og med hensyn til annen virksomhet med sikte på økonomisk utnyttelse og utforskning av sonen, slik som energiproduksjon fra vann, strømmer og vind".

Det er opprettet en økonomisk sone på 200 nautiske mil i havområdene utenfor Kongeriket Norge ved lov 17. desember 1976 nr. 91 om økonomisk sone. Det er kun de levende ressursene i havet som reguleres i denne loven.

Norge har altså en begrenset adgang til å gi og håndheve norske lover i denne sonen. Det er antatt at det må sies i den enkelte lov dersom dens bestemmelser skal gjelde i økonomisk sone. Kongen har imidlertid fullmakt til å gi forskrifter for sonen på en rekke områder. Det er ikke gitt noen direkte forskrifter om mål og vekt.

7.3.1.5 Innretninger på norsk kontinentalsokkel

Genève-konvensjonen om kontinentalsokkelen av 29. april 1958 art. 5 fastslår at innretninger på kontinentalsokkelen er under kyststatens jurisdiksjon. Innretninger som benyttes i petroleumsvirksomhet er underlagt kyststatens jurisdiksjon etter Havrettskonvensjonen art. 76 mv.

Forholdet til innretninger til bruk i petroleumsvirksomheten, reguleres i norsk rett av lov 29.

november 1996 nr. 72 om petroleumsvirksomhet (petrl.). Av petrl. § 1-5 første ledd går det frem at også annen norsk rett kommer til anvendelse for petroleumsvirksomheten. Hovedregelen er følgende at også annen norsk rett gjelder for norske innretninger som brukes i petroleumsvirksomheten på kontinentalsokkelen.

7.3.1.6 Norske skip og luftfartøy

Norske sjøfartøy er underlagt norsk jurisdiksjon etter Havrettskonvensjonen art. 91 mv. Norsk lov vil således kunne håndheves overfor norske fartøy så lenge de ikke er i et område som ligger under en annen stats tvangsmyndighet eller det for øvrig er i strid med folkeretten.

Utgangspunktet er at norsk lov også gjelder på norske luftfartøy, se Chicago-konvensjonen om sivil luftfart av 1944 art. 17 mv., og lov 11. juni 1993 nr. 101 om luftfart § 1-2.

7.3.2 Regulering i ny lov

Prosjektgruppen mener at gjeldende rett når det gjelder geografisk virkeområde i stor grad er tilfredsstillende. Den eneste realitetsendringen som foreslås i forhold til dagens regelverk, er at bestemmelser om tid nå også bør gjelde på Svalbard. Prosjektgruppen foreslår derfor at svalbl. § 3 endres, slik at også regler om tid som utgangspunkt skal gjelde for Svalbard, se utredningens kap. 19.1 og lovutkastet § 41 om forslag til endring i andre lover.

Prosjektgruppen ser det ikke som hensiktsmessig at den nye loven om måling skal gjelde på Jan Mayen og bi-landene. Dersom det likevel skulle være behov for å la den nye loven gjelde i disse områdene, er det allerede en hjemmel i lovene om Jan Mayen og bi-landene som gir Kongen myndighet til å bestemme i hvilken utstrekning andre lover skal gjelde.

I den økonomiske sonen vil det være rimelig at den nye loven om måling kommer til anvendelse i den grad det er nødvendig for å ivareta formålet med den økonomiske sonen, f.eks. kan det være tale om veiing av fangst. Prosjektgruppen mener imidlertid at det mest hensiktsmessige er at disse tilfellene i så fall fastsettes i forskrift i medhold av lov om økonomisk sone.

Når det gjelder innretninger til bruk i petroleumsvirksomheten på norsk kontinentalsokkel, så følger det av petrl. § 1-5 at annen norsk rett også kommer til anvendelse for petroleumsvirksomheten. Kongen er imidlertid gitt hjemmel til å gjøre

⁶ Utvidet f.o.m. 1. januar 2004, jf. lov 27. juni 2003 nr. 57 om Norges territorialfarvann og tilstøtende sone § 2 første ledd.

⁷ Se fotnote 6.

unntak fra dette utgangspunktet. Siden petrl. § 1-5 første ledd første punktum sier at annet regelverk generelt skal gjelde for petroleumsvirksomheten på kontinentalsokkelen, ser ikke prosjektgruppen behov for å regulere dette særskilt i den nye loven om måling. Det vises også til at Kongen i medhold av petroleumsloven § 1-5 første ledd annet punktum kan gjøre unntak fra den generelle hovedregelen i første punktum.

At den nye loven vil gjelde fullt ut på fastlands-Norge og på sjøterritoriet, følger allerede av andre regler. Det samme gjelder for norske skip og luftfartøy. Prosjektgruppen ser det derfor ikke nødvendig å lovregulere dette i den nye loven.

Lov om Norges territorialfarvann og tilstøtende sone trådte i kraft fra og med 1. januar 2004. Ny lov om måling vil også få anvendelse i tilstøtende sone i den grad det er nødvendig for å ivareta formålet med denne sonen. Siden lov om Norges ter-

ritorialfarvann og tilstøtende sone regulerer hvilke typer lover som får anvendelse i sonen, ser ikke prosjektgruppen det som nødvendig å regulere dette særskilt i den nye loven om måling.

I og med at det geografiske virkeområdet fremgår av annet regelverk, ser ikke prosjektgruppen noen tungtveiende grunn til å utforme en egen bestemmelse om geografisk virkeområde i ny lov om måling. En slik bestemmelse kunne riktignok hatt verdi som informasjon til lovens brukere, men vil samtidig innebære en unødvendig dobbeltregulering. En må anta at brukere som skal operere på de ulike geografiske områdene som er aktuelle, vil gå til regelverket som omfatter disse områdene for å finne ut hvilke regler som gjelder.

Siden en bestemmelse om geografisk virkeområde ikke vil ha noen selvstendig rettslig betydning, foreslår ikke prosjektgruppen noen slik bestemmelse i ny lov om måling.